

Nr 28.

Ankom till Riksdagens kansli den 8 maj 1911 kl. 8 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till ändrad lydelse af § 2 mom. 4 tryckfrihetsförordningen.

Till konstitutionsutskottets handläggning hafva båda kamrarna hänvisat en af Kungl. Maj:t till Riksdagen aflåten proposition, nr 107, däri Kungl. Maj:t till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning framlagt följande

Förslag

till

ändrad lydelse af § 2 mom. 4 tryckfrihetsförordningen.

§ 2.

— — — — —
4:o) I grund af — — — — — som helst.
Vid föregående tillåtelse skola följande undantag ovägerligen iakttagas:

Att protokoll — — — — — icke uppenbara.

Att ej några — — — — — böte femtio riksdaler.

Att mobiliseringsplaner — — — — — skriften konfiskeras.

Att, i hvad rättegångsmål — — — — — böte femtio riksdaler.

Det skall ock — — — — — sexton skillingar.

Att omröstningsprotokoll, som i arbetsdomstolen blifvit fördt, ej må, förrän femton år förflutit från protokollets datum, utlämnas i vidsträcktare mån, än som af åtal mot någon domstolens ledamot må föranledas. Den häremot bryter, så ock den, som i tryck offentliggör dylikt protokoll, hvilket obehörigen utlämnats, böte från och med femtio till och med trehundra riksdaler.

Att protokoll — — — — sexton skillingar.

Att ingen må tillåtas — — — — sexton skillingar.

Att utdrag — — — — böte femtio riksdaler.

Att uppgifter — — — — böte femtio riksdaler.

Att för officiell statistik — — — — trehundra riksdaler.

Att de från bankinspektionen — — — — böte femtio riksdaler.

Att ansökning — — — — böte femtio riksdaler.

Att sådant — — — — hufvudsaken.

I öfrigt — — — — stadgadt är.

Till stöd för detta förslag har t. f. föredragande departementschefen i det till propositionen fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver justitie-departementsärenden den 10 mars 1911 anfört följande:

»Genom nådig proposition den 11 mars 1910 framlades inför riksdagen åtskilliga lagförslag, afseende ordnande af aftalsförhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare, och bland dem förslag till lag om särskild domstol i vissa arbetstvister. Denna domstol, arbetsdomstolen, hvilken skulle hafva till uppgift att handlägga tvister rörande kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare, skulle bestå af sju ledamöter, af hvilka Konungen skulle utnämna tre och förordna de öfriga fyra för två år i sänder efter förslag af vissa arbetsgifvare- och arbetareorganisationer.

Det särskilda utskott, som af riksdagen tillsattes för behandling af berörda proposition, uttalade i sitt utlåtande öfver sist omnämnda lagförslag såsom sin mening, att i lagen borde föreskrifvas, att då någon arbetsdomstolens ledamot varit beträffande något beslut af skiljaktig mening, sådant ej finge angifvas i protokollet eller göras kunnigt för vare sig part eller annan. Ett sådant stadgande syntes utskottet vara lämpligt, på det att ej genom uttalade skiljaktiga meningars offentliggörande arbetsdomstolens utslag måtte lida någon minskning i auktoritet, samt tillika innebära ett stundom måhända behöfligt stöd för de efter förslag förordnade ledamöterna i deras sträfvan att fullt opartiskt och själfständigt utöfva sin befattning. För att skiljaktig ledamot skulle kunna i fall af behof frigöra sig från ansvarighet för utslaget, borde han äga att af domstolen undfå intyg rörande förhållandet, hvilket intyg naturligtvis ej finge

användas i annat ändamål än det nämnda. I enlighet med det sålunda anförda upptog utskottet i lagförslaget under 14 § stadganden af nyss angifna innehåll.

Sedan lagförslaget i följd af kamrarnas skiljaktiga beslut fallit, undergick detsamma omarbetning inom justitiedepartementet. I det nya förslag till lag om särskild domstol i vissa arbetstvister, som framgick såsom resultat af denna omarbetning, återfanns omförmälda af särskilda utskottet förordade stadgande, upptaget såsom 15 §.

Vid sistnämnda förslags behandling i lagrådet, hvars utlåtande infor drats enligt Eders Kungl. Maj:ts beslut den 2 december 1910, yttrade tre af dess ledamöter i fråga om nyssnämnda paragraf följande:

Det i paragrafen förekommande förbudet mot skiljaktig menings intagande i domboken och yppande för part eller annan hade förknippats med stadgande om rätt för skiljaktig ledamot att erhålla intyg rörande sin afvikande mening, ett stadgande, som tydligen hade till ändamål att bereda den skiljaktige ledamoten utväg att i händelse af åtal frigöra sig från ansvarighet för utslaget. Hvad paragrafen sålunda innehölle syntes icke kunna genomföras utan ändring i tryckfrihetsförordningen. För att intyg af nämnda art skulle kunna vid förefallande behof meddelas, måste vid domstolen föras särskilda anteckningar, utvisande såväl i hvilka fall skiljaktiga meningar förekommit som deras innehåll i hvarje fall. Domstolens ledamöter kunde uppenbarligen ej i detta afseende lita på sitt minne. Lång tid kunde förflyta, innan intyg påkallades, och ett intyg, som utfärdats kort efter domens meddelande, kunde, när det långt senare behöfde åberopas, befinnas vara förkommet. Hänsyn måste också tagas till möjligheten af att i följd af dödsfall eller andra omständigheter en eller flere af domstolens ledamöter blefve urståndsatta att meddela erforderliga upplysningar. Om det således torde vara uppenbart, att förslaget måste framtvinga förande och samlande af anteckningar rörande skiljaktiga meningar, syntes det vara lika tydligt, att dylika anteckningar ej utan att tryckfrihetsförordningen ändrades kunde undanhållas offentligheten. De måste nämligen hänföras till handlingar, af hvilka enligt denna grundlags nuvarande affattning enhvar ägde att hos domstolen taga del.

Behovvet att vid arbetsdomstolen föra anteckningar rörande yppade skiljaktigheter skulle, om ej helt försvinna, dock väsentligen minskas, om förslaget ändrades därhän, att skiljaktig ledamot oberoende af begäran skulle omedelbart efter beslutets meddelande erhålla intyg om sin skiljaktighet. Ett stadgande af detta innehåll skulle emellertid tilläfsventyrs minska effektiviteten af förbudet mot skiljaktighets yppande. I alla händelser förefölle det föga lämpligt att af hänsyn till utsikten af åtal —

en utsikt, som i hvarje särskildt fall vore ytterst ringa — meddela en ovillkorlig föreskrift om intygs utlämnande rörande hvarje skiljaktighet.

Snarare kunde det måhända ifrågasättas, huruvida man icke, med bibehållande af förbudet mot skiljaktighets protokollerande och meddelande till utomstående, kunde låta föreskriften om intyg helt och hållet bortfalla och alltså i de sällsynta undantagsfall, då åtal ifrågakomme, nöja sig med sådana upplysningar, som eljest kunde stå att vinna. Icke heller denna anordning syntes dock vara att förorda. Frånsedt de svårigheter den skulle medföra vid ett eventuellt åtal, kunde mot densamma anmärkas, att den icke behörigen tillgodosåge det kraf, som ur andra synpunkter måste ställas på ett bestämdt konstaterande af meningarna inom domstolen. Det vore tydligen af vikt, ej minst för vidmakthållande af domstolsledamöternas ansvarskänsla, att hvarje ledamot, som i någon mån hyste betänkligheter mot den af majoriteten omfattade meningen, tvingades att för sig själf och kollegerna bestämdt klargöra, huruvida han vidhölle eller uppgåfve dessa betänkligheter; och det kunde befaras, att en anordning sådan som den nyss nämnda lätt skulle leda till en viss oklarhet i sagda hänseende.

Det anförda syntes utvisa, att hvad man med förevarande paragraf velat vinna — nämligen att från offentligheten undandraga arbetsdomstolens omröstningar — lämpligast skulle uppnås genom att i tryckfrihetsförordningen införa förbud mot utlämnande af arbetsdomstolens omröstningsprotokoll i vidare mån, än som af åtal mot någon domstolens ledamot kunde föranledas. En afsevärd betänklighet häremot vore naturligen, om i afbidan på en dylik grundlagsändrings slutliga genomförande hela det föreliggande lagförslaget skulle tills vidare behöfva lämnas oafgjordt. Så torde emellertid ej vara förhållandet. Med den ifrågasatta nya grundlagsbestämmelsen stode visserligen det i nu förevarande paragraf förekommande förbudet mot afvikande menings yppande så till vida i samband, att detta förbud ej förr än efter grundlagsändringens afgörande kunde i civillag genomföras. Men förbudet skulle lätt kunna utbrytas ur sitt nuvarande sammanhang och, med ett under alla förhållanden erforderligt tillägg om rätt att i händelse af åtal yppa skiljaktighet, inflyta i ett särskildt lagförslag, som behandlades först i sammanhang med grundlagsändringens definitiva genomförande.

För den händelse att, i strid med den uppfattning som sålunda uttalats, den förevarande paragrafen skulle i hufvudsak bibehållas, erinrades, hurusom i lagtexten torde böra tydligt utmärkas, att intyg rörande skiljaktighet skulle angifva, icke allenast att sådan förekommit, utan äfven dess innehåll.

Slutligen kunde ifrågasättas, huruvida icke, i ändamål att hos mindre lagkunnige inskräpa betydelsen af förbudet mot skiljaktig menings yppande, i paragrafen borde angifvas, att förbudets öfverträdande medförde ansvar såsom för ämbetsfel.

Då detta ärende inför Eders Kungl. Maj:t af departementschefen anmäldes den 6 innevarande månad, tillkännagaf han sin anslutning till den sålunda af lagrådets omförmälda tre ledamöter uttalade uppfattningen, att syftet med det ifrågavarande stadgandet i lagförslaget rörande arbetsdomstolen lämpligast stode att vinna genom en ändring i tryckfrihetsförordningen, och sin afsikt att sedermera hos Eders Kungl. Maj:t hemställa om aflåtande till riksdagen af särskild proposition med förslag till sådan grundlagsändring. Emellertid syntes det honom, yttrade han vidare, lämpligt, att redan i det då föreliggande lagförslaget infördes dels i stället för det stadgande, som gifvits i omförmälda paragraf och som borde utgå, en föreskrift af innehåll att skiljaktig mening, som uttalades vid omröstning i arbetsdomstolen ej finge intagas eller omförmälas i domstolens dombok utan skulle upptagas i ett särskildt omröstningsprotokoll, och dels en af det blifvande förbudet mot utlämnande af nämnda protokoll betingad bestämmelse om undantag i hvad samma protokoll rörde från den eljest stadgade skyldigheten för den, som ville i behörighetsfråga öfverklaga arbetsdomstolens beslut, att till öfverdomstolen ingifva den förra domstolens protokoll i målet. Vål skulle de sålunda ifrågasatta lagstadgandena framstå såsom något oegentliga under den tid, som kunde förflyta till dess grundlagsändringen blefve genomförd, men å andra sidan syntes det vara angeläget att undvika en ändring af lagen om arbetsdomstolen nästan omedelbart efter dess ikraftträdande. Bestämmelser af den angifna innebörden hade därför upptagits i det omarbetade förslaget.

Sedan jämlikt Eders Kungl. Maj:ts beslut nådig proposition till riksdagen aflåtits med förslag till, bland annat, lag om särskild domstol i vissa arbetstvister, i nyss omhandlade delar så affattadt som ofvan angifvits, har nu utarbetats förslag till den ändring i tryckfrihetsförordningens § 2 mom. 4, som erfordras för att från tillämpning af regeln om offentliga handlingars allmänna tillgänglighet för enhvar med rätt att befordra dem till trycket undantaga det särskilda protokoll, som i arbetsdomstolen skall föras beträffande skiljaktiga meningar, hvilka kunna vid omröstning till beslut uttalas.

Enligt detta förslag skulle i nyssnämnda lagrum efter det stycke, som handlar om rätt för part i något mål att däröfver trycka s. k. species facti, tillfogas ett nytt stycke, innehållande förbud mot utlämnande af arbetsdomstolens omröstningsprotokoll. Då för vinnande af syftet med

detta förbud ej torde vara erforderligt, att förbudet upprätthålles någon längre tid, har dess giltighetstid begränsats till femton år från protokollets datum, hvarjämte jämväl för nämnda tid medgifvits protokollets utlämnande i den utsträckning, som betingas af behovet för ledamot af arbetsdomstolen att i händelse af åtal mot denna ledamot för något beslut, vid hvars fattande han varit af skiljaktig mening, kunna frigöra sig från ansvarighet för beslutet.

Straffet för öfverträdelse af förbudet mot utlämnande af arbetsdomstolens omröstningsprotokoll torde lämpligen kunna bestämmas till böter från och med sjuttiofem till och med fyrahundra femtio kronor. Förslaget upptager vidare förbud vid samma bötesansvar mot offentliggörande i tryck af arbetsdomstolens omröstningsprotokoll, som obehörigen utlämnats. I förevarande fall torde saknas anledning att, på sätt vid vissa af de i tryckfrihetsordningens § 2 mom. 4 redan gjorda undantagen från offentlighetsprincipen ägt rum, såsom förutsättning för straffbarhet uppställa vetskap att utlämnandet varit obehörigt. Då utlämnandet alltid är under förbudstiden obehörigt utom för det sällsynta undantagsfall, att det föranledts af åtal för fel i domareämbetet mot ledamot af arbetsdomstolen, torde kunna krävas, att befordran till tryck af dylikt protokoll ej sker utan föregående undersökning rörande befogenheten däraf.

Lagrådets omförmälda ledamöter hafva i sitt nyss återgifna yttrande ifrågasatt, att utom förevarande ändring i tryckfrihetsförordningen skulle, för vinnande af fullständig sekretess beträffande arbetsdomstolens omröstningar, erfordras jämväl antagande af en särskild civillag, genom hvilken förbjödes att annorledes än genom utlämnande af omröstningsprotokollet yppa skiljaktig mening, som inom domstolen gjort sig gällande.

Någon vid sidan af tryckfrihetsförordningen ställd civillag af motsvarande innehåll finnes emellertid icke beträffande de redan i samma förordning upptagna fall, då utlämnande af viss handling icke är medgifvet. Grunden härtill torde vara att söka däri, att ehuru stadgandena för berörda fall, såsom utgörande undantag från hufvudregeln om offentliga handlingars tillgänglighet för alla, erhållit den affattning, att de enligt sin ordalydelse endast afse förbud mot utlämnande af handlingarna i fråga, dessa stadganden dock af lagstiftaren ansetts innebära, att innehållet i sådan handling ej heller må på annat sätt bringas till offentligheten. Riktigheten af en sådan tolkning finner jag otvifvelaktig. Syftet med berörda stadganden skulle eljest uppenbarligen förfelas. Vid sådant förhållande torde skäl ej föreligga att i nu förevarande fall gifva lagstiftningen en annan gestaltning än den hittills vedertagna. Tvärtom skulle däraf lätteligen förorsakas tvekan och missförstånd rörande de olika bestämmelsernas

rätta förstånd. Med afseende å det anförda anser jag någon lagstiftningsåtgärd i förevarande syfte utöfver förberörda ändring i tryckfrihetsförordningen icke böra vidtagas.»

Såsom t. f. föredragande departementschefen i det ofvan åberopade utdraget af statsrådsprotokollet anført, sammanhänger det föreliggande förslaget till viss ändrad lydelse af tryckfrihetsförordningen med de genom proposition den 11 mars detta år framlagda lagförslag, afseende att ordna aftalsförhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare och bland dem förslag till lag om särskild domstol i vissa arbetstvister.

Då emellertid genom kamrarnas skiljaktiga beslut ifrågavarande lagförslag förfallit, hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 maj 1911.

På utskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.
